

hogy kifárasztanak a gyerekeket, – inkább arra panaszkodnak a szülők, hogy a gyerekek nem akarnak hazajönni a napköziből, minden szabad idejükben gyűjtenek, rajzolnak, múzeumba hívják a családot – a képzőművészet a „mániájuk” lett... Véleményünk szerint bármelyik, a képzőművészet iránt érdeklődő napközis nevelő megvalósíthatja ezt a programot. – „A tervezési feladatok” változatosak, festés, rajzolás számos eszközzel, applikáció, metszet- és nyomatkészítés, anyag-, fólia- és faszobrászat, bőrfeldolgozás, makramé, textilapplikáció, építés és még számos más technika segíti a képzőművészet elsajátítását. Célunk elsősorban a műelemzési készség kialakítása, fejlesztés, figyelembe véve az új rajzterv célkitűzéseit.

PETRUSÁN GYÖRGYNÉ

Egy kulturális foglalkozás leírása „A képzőművészet nyelve” című művészeti programból

„A képzőművészet nyelve” c. kísérletben lehetőség nyílt arra is, hogy részletesen foglalkozzunk a magyar nép művészetével. Mivel Magyarországon nemcsak magyar anyanyelvű lakosság él, nem lenne teljes a gyerekek ismerete hazánk művészetéről, kultúrájáról, ha nem beszélünk a hazai nemzetiségek életéről, alkotó tevékenységéről. Csoportomban a pájtások tanulmányaik folyamán, kirándulások alkalmával alaposan megismerkednek a környező országok népeivel, ugyanakkor még alig hallottak valamit a hazánkban élő nemzetiségekről. A fentebb említett okok tették indokolttá, hogy egy kultúrfoglalkozás keretében beszéljünk – a teljesség igénye nélkül – a hazánkban élő nemzetiségek történetéről, életéről, kultúrájáról. Ezen túlmenően (a Nevelési tervvel összhangban) ez a foglalkozás jó lehetőséget biztosított a hazánkban élő nemzetiségek és az azonos nyelvet beszélő szomszédos országok népei kultúrájának és művészetének megbecsülésére, az internacionalista szellem kialakítására.

Foglalkozásomnak a „Több nyelven – egy akarattal” címet adtam.

A FOGLALKOZÁS MENETE

A beszélgetés megkezdése előtt a foglalkozásnak megfelelően átrendeztük a termet, szabad teret biztosítva a terem közepén, és egy kis kiállításra alkalmas sarkot is kialakítottunk. A foglalkozást a „Méhkerek táncok” c. lemez beindításával kezdtük. Néhány perces lemezhallgatás után a „Melyik nép zenéjét hallottuk?” kérdésre adott helyes válasz után felelvenítettük főiskolánk román nyelv és irodalom tanszékén előző nap tett gazdag ismereteket nyújtó látogatásunkat.

A foglalkozás bevezető részében a pájtások nagy örömmel számoltak be a tanszéken látottakról, ahol megnézhatték hazai románok és romániai szerzők műveit, Románia domborzati térképét, gyönyörködhettek népművészeti tárgyakban. Kimpián Péter főiskolai tanársegéddel folytatott beszélgetés alkalmával hallottak a hazai románok lakóhelyeiről. Így a foglalkozás első perceiben már aktívan vettek részt a románok lakta települések felsorolásában, helyesen mutatták meg a térképen is, hogy hol található. A különféle nemzetiségek lakóhelyeinek domborzatából kiindulva (4., 5. osztályban tanulnak hazánk tájairól) ügyesen tudtak következtetni földművelő, állattenyésztő életmódjukra. Így határoztuk meg a szlovákok, románok lakta helyek segíté-

gével a szlovák, román nemzetiség főfoglalkozását. A délszlávok, elsősorban a sokácok, bosnyákok szőlő-, gyümölcsstermelésére a helységnevekből is következtettünk. (Pl.: Bácsalmás.) Itt utaltunk arra is, hogy a nemzetiségek magukon viselik az anyaország jegyeit, pl.: a sokácok már betelepülésük előtt is kertészkedéssel foglalkoztak. Ismereteiket tovább bővítve – az 5. osztályos tanulók segítségével – rámutattunk a nemzetiségek betelepülésének okaira, a délszlávoknál a török pusztítás mellett az éhínséget és a pestist is megemlítettük, ami elől hazánkban kerestek menedéket, beszélünk azokról a kedvezményekről, amelyek tömeges betelepülésre ösztönözték őket.

E rövid történelmi visszapillantás után diaképek megtekintésével ismerkedtünk a hazai nemzetiségek népművészetével. Először is építkezési módjukat elemeztük. Ehhez jó segítséget nyújtott a német ajkú lakosságról februárban látott tv-műsor és néhány – epizskóppal – kivetített kép. Ezek felhasználásával megállapították a pajtások a magyarok és nemzetiségiek lakóházaik közötti hasonlóságot. Megfigyelték, hogy az említett népeknél egyaránt megtalálható a tiszta szoba, a hátsó lakószoba, a főzésre szolgáló konyha és a tárolásra alkalmas kamra.

Ugyanakkor a képek alapján az építkezési különbségeket is felfedezhették. Láthatták, hogy a szlovákok magas, habarcsdíszes oromfala eltért a délszlávok házaitól, mivel ők a településeik környékén található fát használták inkább építkezéseikhez. Érdeklődéssel szemlélték a románok házainak oromfalán látható üveg nélküli „tájékozódást” szolgáló ablakot. Megbeszéltük létrejöttének okát és rendeltetését. Mivel a tiszta szoba az utcára nézett, és oda csak ritkán léptek be, hogy mégis láthassák, ami az utcán történik, ezért képezték ki ezt a kis ablakot. Az építészet után beszélgettünk használati és díszítő tárgyaikról. A szlovákoknál a látott színes diák alapján megcsodálhatták díszes fafaragásaikat (faragott pad, szék, bölcso, tükör). Ekkor tértünk ki arra, hogy a nemzetiségek közül miért éppen a szlovákok kedvelik ma is a fafaragást, utaltunk idetelepülésük előtti hegyes, erdős hazájukra, ahol szintén foglalkoztak fafaragással.

Színes képek és diák tették lehetővé élénk, díszes abroszaik, szöttesek megtekintését, valamint a múzeumi sétánkon láttak felelevenítésével idéztük emlékeztünkbe gazdagon hímzett ködmönjeiket. A beszélgetést a szötteseikről, hímzéseikről, festett bútoraikról híres délszlávok ismerkedésével folytattuk. A diákon látott díszes népviseletek tanuskodtak a horvát és sokác asszonyok motívumkincsének és szinkultúrájának gazdagságáról. A bosnyákok festett bútorai élénk színeivel és a felületet betöltő stílyzalt virágaival keltették fel a pajtások érdeklődését. Míg a románok építkezése, szobabútorzata kevésbé díszes, annál feltűnőbb volt gyapjú ágytakaróik, díszlepedőik, dísztörölközők, a vastag posztóból készült, rátett díszítésű felsőkabát, a suman és a dús hímzésű mellény, a cojoc pompája. A német asszonyok népviseletét vizsgálva a fejkendőn található lyukhímzés azt bizonyítja, hogy a nemzetiségek népi kultúrája nem elszigetelten fejlődik, hanem magán viseli a szomszédos népek egymás mellett élésének jegyeit. Mivel foglalkozásunk éppen tél utolján volt, aktuálisnak tartottam egy népszokásról, a sokácok télbúcsúztató busójárásáról beszélni. (Röviden kitértünk eredetére, ruházatukra, majd a maszkok készítésére, díszítésére.)

A hazai nemzetiségek népművészetével való ismerkedés után a tanulók ismereteinek bővítése érdekében kitértünk a nemzetiségek közoktatására és közművelődésére. Felelevenítettük az „anyanyelv” fogalmát, amit tisztáztunk a tanszéki látogatáskor. Ezután annak megbeszélésére került sor, hogy anyanyelvükön a nemzetiségi gyerekek, fiatalok milyen intézetekben tanulhatnak hazánkban. Az előző nap hallottak birtokában most felsorolták a nemzetiségek lakóhelyein található óvodákat, általános iskolákat. Tovább bővítve ismereteiket, megemlítettem még a gyulai román, a pesti szerb és szlovák gimnáziumot, valamint a felsőfokú intézmények közül főiskolánk román és

szlovák nyelvi tanszékeit és az ELTE idegennyelvű tanszékeit, amelyekben a nemzetiségi gimnáziumok számára képeznek tanárokat, szakembereket.

A hazai nemzetiségek közművelődésében, anyanyelvük ápolásában fontos helyet foglalnak el a nemzetiségi hetilapok. Pl.: rögtönzött kiállításon nézhették meg a román Foaia Noastra és a szlovák Ludove Noviny c. újságokat, érdeklődéssel forgatták az évenként megjelenő nemzetiségi naptárakat, amelyek lapozgatása közben szép népviseleteket, hazai nemzetiségi intézményekről készített fotókat láthattak. A tankönyvek nézegetése közben örömmel fedeztek fel egy-egy számot, szót, amit előző nap tanultak meg a román tanszéken. Bár a pajtások közül sokan jártak már Romániában, hallották beszélni a szomszédos népeket, de eddig még egyik sem próbálkozott csoportomból elsajátítani valamelyik szomszédos nép nyelvét. Most, amikor lehetőség nyílt néhány rövid kifejezés, szó, vers megtanulására, igen nagy érdeklődést mutattak. A tanszéken meghallgatott román népmesék után most kíváncsian vették kezükbe a hazai (pusztaottlakai) Mihály Purdi és a méhkeréki mesemondó, Vasile Gurzau két nyelven megjelent mesegyűjteményét, majd buzgón hallgatták Vasile Gurzau „A boldogtalan király” című meséjét. Bemutattam a Floricele (Virágok c.) méhkeréki csujogatókat, mondókákat tartalmazó, valamint a hazai román szépirodalmi művekből, irodalomtörténeti tanulmányokból álló Muguri (Rügy) válogatást.

A mesemondókon kívül megemlítettem a méhkeréki néptáncos, Nyisztor György nevét, aki a Népművészet Mestere címet is megkapta, és akinek egyik szegedi fellépését később csoportom is láthatta. Több ismert nemzetiségi alkotóművész pl.: Oroján István, hazai román festőművész nevével is megismerkedtek. Nagy csodálkozással hallgatták, hogy az általuk is jól ismert táncdalénekesek, Sztevanovity Zorán is szerb származású, és szintén szerb nemzetiségű az elhunyt neves zeneszerző, Vujicsics Tihamér is.

A foglalkozás befejező részében néhány fontosabb nemzetiségi fórumot említettem meg, pl.: a magyarországi románok, szlovákok, németek, délszlávok demokratikus szövetségeit, a Kulturális Minisztérium Nemzetiségi Osztályát, amelyek a magyarországi nemzetiségek politikai és kulturális tevékenységeit irányítják. Ezeken kívül még rámutattam azokra az alkalmanként szervezett akciókra (nemzetiségi találkozók, csereakciók, filmvetítések stb.), amelyek lehetővé teszik a nemzetiségi kultúra ápolását, fejlesztését.

Foglalkozásunkat egy már előbb megtanult, az 1953-as romániai (bukaresti) VIT-en népszerűvé vált román táncsal, a „Perinita” előadásával zártuk.

A hazai nemzetiségekről szóló beszélgetéssel célom volt megmutatni más népek szép iránti szeretetét, tehetségét, hogy tanítványaim ezeknek a népeknek a kultúráját is tudják értékelni és becsülni.

